

SES FARKINDALIĞI

Okuma Güçlüğüne
Yönelik Alıştırmalar-1

Treysi
Terziyan

Stefani
Terziyan

SES FARKINDALIĞI

Okuma Güçlüğüne
Yönelik Alıştırmalar-1

Treysi Terziyan * Stefani Terziyan

SES FARKINDALIĞI
Okuma Güçlüğüne Yönelik Alıştırmalar-1

 2020, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. Ař
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

YAZAR: Treysi Terziyan, Stefani Terziyan
RESİMLEYEN: Gl Sarı
EDİTÖR: Irmak Ertaş
DÜZELTİ: Hülya Dayan
SON OKUMA: Özge İpek Esen
GRAFİK TASARIM: Nayime Serbest
KAPAK TASARIMI: Burak Tuna

BASKI VE CİLT: Başak Matbaacılık Tanıtım Hizm. İth. İhr. Tic. Ltd. şti.
ınar Mahallesi Çankırı Bulvarı No:108 Akyurt/Ankara
Tel: 0 312 397 16 17

Birinci Baskı: Ocak 2021 (2000 adet)

ISBN: 978-605-285-404-4
Yayınevi sertifika no: 45041
Matbaa sertifika no: 45790

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

SENdeOKU

SES FARKINDALIĞI

Okuma Güçlüğüne
Yönelik Alıştırmalar-1

Treysi Terziyan * Stefani Terziyan

 tudem

Treysi Terziyan

Çocuklarla çalışmaya Robert Kolejinde okurken başlayan Treysi, eğitim hayatını çocukların dil gelişimini anlamaya ve desteklemeye adanmıştır. Lisansını Psikoloji üzerine Amerika'daki Franklin&Marshall College'da çeşitli başarı ödülleri ile tamamlamıştır. İlk yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi'nde Dilbilimi alanında ve ikinci yüksek lisansını ise Amerika'da bulunan University of Connecticut'ta Konuşma ve Dil Bozuklukları üzerine yapmıştır. Şu anda Hollanda'daki Tilburg Üniversitesi'nde çift dilli çocukların dil becerileri ve okul başarıları arasındaki ilişkiyi araştıran bir proje ile doktora yapmaktadır.

Stefani Terziyan

İlkokulun başlarında derslerde zorluk çekmiş, arkadaşlarının gerisinde kalmıştır. 4. sınıfta disleksi tanısı konulduktan sonra, ihtiyacı olan desteği alıp liseyi normal diplomanın yanı sıra IB (uluslararası geçerli International Baccalaureate programı) diploması olarak üçüncülükle tamamlamıştır. Sonrasında, Amerika'da Bentley Üniversitesi'nde Medya ve Kültür Bölümünde okumuştur. Mezun olup Türkiye'ye dönünce çeşitli film projelerinde yer almıştır. Kendi yazıp çektiği kısa filmle 28. Ankara Uluslararası Konulu Kısa Film dalında ikinci olmuştur. Dâhil olduğu başka bir proje ise 37. İstanbul Film Festivali'nde gösterilmiştir. Ayrıca, TRT World'de kamera arkasında çalışmıştır.

İçindekiler

Giriş	7
Okuma Güçlüğü Tanısı	9
Bu Kitap Nasıl Kullanılmalı?	12
Fonolojik Farkındalık	15
Seviye 1: Heceleme Alıştırmaları	17
Hece Bölme.....	19
Hece Birleştirme	31
Hece Atma.....	43
Seviye 2: İlk ve Son Ses Alıştırmaları	55
İlk Ses Tanıma.....	57
İlk Ses Üretme	75
Son Ses Tanıma	81
Son Ses Üretme	95
Seviye 3: Zor Ses Alıştırmaları	101
Ses Kaynaştırma.....	103
Ses Bölme.....	115
Ses Atma.....	123
Sonsöz	131
Sonnot	133
Minik Hediyelerim	135

Giriş

>>>·>>>·>>> Okumak Neden Önemlidir? <<<·<<<·<<<

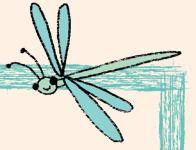
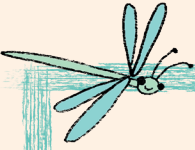
Okuma becerileri, okul başarısının temelini oluşturur¹. Okuma becerisinin gelişmesi sadece edebiyat gibi sözel derslerde değil; matematik ve fen bilimleri gibi sayısal alanlarda da başarıyı olumlu yönde etkiler². Ama en temel hâliyle okumak, düşünce ve hayal gücünü geliştirir. Dünyayı ve canlıları algılama, empati kurma, sorun çözme gibi birçok kazanımı vardır. Dolayısıyla çocukların okuma becerilerinin küçük yaştan itibaren desteklenmesi büyük önem taşır.

Anaokulunda çocukların temel okuma becerileri gelişmeye başlar. Anaokulundayken, kelimelerdeki **sesleri** ve **harfleri** tanımaya çalışırlar. Bu çalışmaların etkisi daha sonra okuma becerilerinde gözlemlenebilir³. Ayrıca bu yaşlarda evdeki okuryazarlık ortamı (beraber kitap okumak ya da ebeveynlerin kitap okuması) da okuma becerisinin gelişmesini etkiler⁴.

İlkokulda çocuklara önce okuma, sonra da okuduklarından bilgi edinmeleri öğretilir⁵. Çocukların yaşı ilerledikçe, yaptıkları okumalardan kendi kendilerine çıkarım yapmaları, okuduklarını değerlendirmeleri ve yorumlamaları beklenir. Bu yüzden okuma güçlüğü çeken çocukların, sınıf arkadaşlarından geri kalmaması için bir an evvel bu güçlüğü aşması gerekmektedir.

>>>·>>>·>>> Okuma Güçlüğü <<<·<<<·<<<

Okumayı öğrenmekte zorlanan çocuklar, süreç içinde güçlük çekebilir. Okuma güçlüğüne “disleksi” de denmektedir. Disleksi, doğuştan gelen, okuma ve yazma becerilerini etkileyen, dil temelli bir öğrenme güçlüğüdür. Temel olarak, konuşma dilinin sesleri ile yazı dilinin sembollerini ilişkilendirmede

yaşanan bir güçlükten kaynaklanır. Disleksinin, genel zekâ düzeyiyle bağlantısı yoktur. Disleksik bireyler, yaşıtlarından daha az zeki değildir. Farklı yetenekleri vardır ve potansiyellerini ortaya çıkarabilmeleri için farklı türde desteğe ve çalışmalara ihtiyaç duyarlar.

>>>·>>>·>>> **Bu Kitabın Amacı** <<<·<<<·<<<

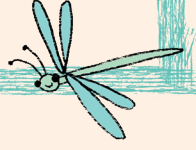
Ses farkındalığı, çocukların **okuduğumuz dil** ile **konuştuğumuz dil** arasındaki birebir bağlantıyı anlamalarına yardımcı olur. Bu kitabın amacı, okuma güçlüğü konusunda ebeveynlere ve eğitmenlere kılavuzluk etmek; okuma becerilerini geliştirmeleri konusunda çocuklara yardımcı olmaktır.

“*Bu kitap nasıl kullanılmalı?*” bölümünde bu kitabın etkili bir biçimde nasıl kullanılabileceği anlatılmıştır.

>>>·>>>·>>> **Alıştırma Seçkimiz Hakkında** <<<·<<<·<<<

Bu kitapta derlenen alıştırmalar, okuma güçlüğü olan çocuklarla yapılan çalışmalarda kullanılmaktadır. Bu alıştırmaları bilinçli bir şekilde çocuklarla uygulamak, onların okuma becerilerinin gelişmesini destekleyecektir.

Fakat ebeveynler çocuklarına okuma güçlüğü tanısını kendi kendilerine koyup, bu kitapla çocuklarını tedavi etmeye çalışmamalıdır. Ebeveynler, eğer çocuklarında okuma güçlüğü olduğunu düşünüyorlarsa, bir sonraki bölümdeki adımları izleyebilirler.

Okuma Güçlüğü Tanısı

Çocuğunuzda okuma güçlüğü olduğunu düşünüyorsanız, sonraki sayfalarda belirttiğimiz uzmanlara başvurmanız gerekir. **İlkokul çağındaki** çocuğunuzda aşağıda listelenen belirtilerden bir ya da birkaçını gözlemliyorsanız okuma güçlüğü ile karşı karşıya olabilirsiniz⁶:

- Okuma sırasında güçlük çekme ve okuduğunu anlamada zorlanma
- Okuduğu metindeki detayları hatırlamada güçlük çekme
- Harflerin veya sayıların yerlerini karıştırma
- Sayıları (telefon numarası gibi) doğru anımsamama
- Alfabeyi, harfleri veya sayıları öğrenememe
- Yeni kelimeleri öğrenmekte zorlanma
- Soruları anlamakta ve yönergeleri takip etmekte güçlük çekme
- Kendini açıkça ifade edememe
- Şarkı sözlerini veya tekerlemeleri ezberleyememe
- Sağını ve solunu ayırmada zorlanma
- Saati söyleyememe

>>> · >>> · >>> Okuma Güçlüğü Ne Değildir? <<< · <<< · <<<

- Okuma güçlüğü, **konuşma becerisinin gecikmesi** değildir. Bir çocuğun yaşlarına kıyasla konuşmayı daha geç öğrenmiş olması, onda okuma güçlüğü olduğu anlamına gelmez. Geç konuşan çocuklarda okuma güçlüğü görülebilir; ama geç konuşmayla okuma güçlüğü arasında doğrudan bir bağlantı kurulamaz.
- Okuma güçlüğü, **konuşma bozukluğu** değildir. Eğer çocuğunuz bazı sesleri, örneğin “r” harfini söyleyemiyorsa bu, onda okuma güçlüğü olduğu

anlamına gelmez. Bazı çocuklarda hem okuma hem konuşma bozukluğu aynı anda bulunabilir. Fakat çocuğunuzun bazı sesleri söyleyemiyor oluşu, onda okuma güçlüğü olduğunu göstermez.

- Okuma güçlüğü, **kekemelik** değildir. Kekemelik, okuma güçlüğü belirtilerinden değildir. Bazı çocuklarda hem okuma güçlüğü hem kekemelik aynı anda bulunabilir. Fakat kekemeliğin okuma güçlüğü tanısıyla ilişkisi yoktur.
- Okuma güçlüğü, **özgün dil bozukluğu** değildir. Özgün dil bozukluğu olan çocuklar, konuşurken birçok dil bilgisi hatası yaparlar. Mesela, “Ben geliyorum,” yerine “Ben geliyor,” diyebilirler. Özgün dil bozukluğu ve okuma güçlüğü çocuklarda bir arada görülebilir ama bunlar iki farklı durumdur ve ayrı ayrı da gözlemlenebilirler⁷.

Her iki tanının temelinde de **dil** ile ilgili sorunlar yatar. Bu yüzden çocukları dikkatli gözlemek gerekir. Eğer çocuğunuz konuşurken eklerde hatalar yapıyorsa bu, çocuğunuzda özgün dil bozukluğu olabileceğini gösterir; okuma güçlüğü belirtisi değildir.

- Eğer çocuğunuz okuma ve yazmada yaşitlarına kıyasla daha fazla zorlanıyorsa bu, çocuğunuzda **okuma güçlüğü** olabileceğini gösterir; özgün dil bozukluğuna sahip olduğunu göstermez.

Ancak çocuğunuz hem konuşurken sık hata yapıyorsa hem de okuma ve yazmada yaşitlarına kıyasla daha fazla güçlük çekiyorsa bu, çocuğunuzda her iki bozukluğun birden bulunduğuna işaret olabilir.

>>> · >>> · >>> Tanı Uzmanları Kimlerdir? <<< · <<< · <<<

Okuma güçlüğüne tek bir uzman tanı koyamaz. Okuma güçlüğü tanısının konulabilmesi için psikolog, dil terapisti gibi, farklı uzmanların bir arada çalışması gerekir. Bunun nedeni, okuma güçlüğü tanısı koymadan önce elenmesi gereken başka tanıların olma ihtimalidir.

Örneğin, işitme bozukluklarının okuma güçlüğüne benzediği noktalar vardır ya da bazı çocuklar görme bozukluğu yüzünden okuma güçlüğü çekebilirler. Bazı çocuklarda ise okuma güçlüğü ve dikkat eksikliği bir arada görülür. Bu çocuklarda dikkat eksikliği, görme ve işitme kaybı göz ardı edilerek okuma güçlüğü tedavi edilemez. İki tanının da tedavisine ayrı ayrı odaklanılmalıdır.

Bu yüzden, okuma güçlüğüne sahip olduğu düşünülen bir çocuğun gitmesi gereken ilk uzman göz doktorudur. Ardından bir odyolog (veya kulak burun boğaz doktoru) ve bir psikoloğu ziyaret etmesinde fayda vardır.

.....

GÖZ DOKTORU,

ÇOCUKTA GÖRME BOZUKLUĞU OLUP OLMADIĞINA BAKAR.

ODYOLOG,

ÇOCUKTA HERHANGİ BİR İŞİTME BOZUKLUĞU OLUP OLMADIĞINA BAKAR.

PSİKOLOG,

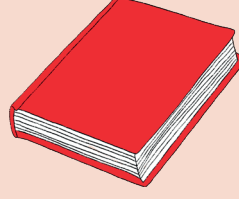
ÇOCUKLARIN DUYGUSAL GELİŞİMLERİNİN YANI SIRA DİKKAT, ZEKÂ VE HAFIZA BECERİLERİNİ ÖLÇER.

.....

Okuma güçlüğü tanısı için değerlendirilmesi gereken beceriler: okuma ve yazma gelişimi, anadilini konuşma ve anlama becerileridir. Bu becerileri göz doktorları, odyologlar veya psikologlar değerlendiremez. Türkiye’de bu becerileri en iyi değerlendirebilecek uzmanlar **konuşma terapistleridir**.

Konuşma terapistlerinin incelemesi gereken becerilerin arasında *fonolojik farkındalık, okuma hızı, okuduğunu anlama, yazma ve sözel hafıza becerileri* bulunmaktadır.

Yukarıda bahsedilen geç konuşma, konuşma bozuklukları, kekemelik ve özgün dil bozukluğuyla veya çocuğunuzun **konuşma** veya **dil** becerileriyle ilgili bir şüpheniz varsa, bir konuşma terapisti ile görüşmeniz doğru olacaktır. Konuşma terapistleri, çocuğunuzun başka hangi uzmanlar tarafından görülmesi gerektiği konusunda da sizi yönlendirebilirler.

Bu Kitap Nasıl Kullanılmalı?

>>> · >>> · >>> Okuma Güçlüğü Yaşayan, Okumaya Yeni Başlayan Çocuklar İçin <<< · <<< · <<<

Bu kitabın amacı, çocukların okuma becerilerini geliştirmelerinde öğretmen, ebeveyn veya terapistlere yardımcı olmaktır. Bu kitap ayrıca okumakta güçlük çeken çocukların yanı sıra okumayı yeni öğrenmeye başlayan ve okuma güçlüğü **olmayan** çocukların da okuma becerilerini pekiştirir.

Bu kitap tek başına, terapi yerine **geçemez**. Ebeveynler veya öğretmenler bu kitapla çocuklarının okuma becerilerine destek olabilirler.

>>> · >>> · >>> Tıpkı Bir Takımın Antrenman Çalışması Gibi Düşünün <<< · <<< · <<<

Okuma becerilerini bir spor gibi düşünün; bu kitaptaki çalışmalar antrenman gibidir. Nasıl ki futbolcular maçlarının olmadığı günlerde dahi antrenman yapıyorlarsa, okumayı öğrenmeye çalışan çocuk da bu konuda bol bol alıştırmayı yapmalıdır.

Antrenman yapan futbolcuların kaslarının gelişmesi ve kondisyonlarının artmasındaki gelişimi gözlemlemek nasıl zaman istiyorsa, bu alıştırmaların sonuçlarını görmek de zaman içinde gerçekleşecektir. Alıştırmaları yaptıkça çocuğun daha bir okur hâline geldiğini fark edeceksiniz.

Özellikle belirtmeliyiz ki, çocuğun bu kitaptaki alıştırmaları yetişkin desteği olmadan yapması uygun değildir.

Alıştırma Sıralaması ve İçeriği Hakkında Bilgiler

Bu kitaptaki alıştırmalar üç seviyeye ayrılmıştır: heceleme alıştırmaları; ilk ve son ses alıştırmaları ve zor ses alıştırmaları.

Seviyeler kolaydan zora doğru ilerlemektedir. Her seviyenin başında, alıştırmaların içeriği ve uygulama şekilleri ile ilgili detaylı bilgi bulabilirsiniz.

Kitaptaki bazı alıştırmalar **resimlidir**. Bu alıştırmaları yaparken, çocukla birlikte yetişkinin kitaba beraber bakması beklenmektedir.

Bazıları ise sadece **seslidir** ve sesli alıştırmalarda, çocuğun alıştırma sayfasını görmemesi gerekir. Bu alıştırmalarda ebeveyn veya eğitimci açıklamaları okumalı ve çocuk sadece duyduklarına dayanarak cevap vermelidir. Daha detaylı bilgiyi sesli alıştırmaların başında bulabilirsiniz. Kitaptaki alıştırmaları doğru uygulamak için lütfen bir sonraki bölümü dikkatle okuyunuz!

Fonolojik farkındalık çalışmalarının çoğunda “**dızal**” gibi Türkçede olmayan ama Türkçe kelimelere benzeyen uydurma kelimeler bulunmaktadır. Hiçbir anlamları yoktur. Dilin ses yapısını yansıttıkları için dilbilimciler ve dil terapistlerince sıklıkla kullanılırlar.

Uydurma kelimeler içeren alıştırmalar çocuğu tetikleyerek, okuma becerisini geliştirmesine yardımcı olacaktır.

Uydurma kelimeler içeren alıştırmalar diğer alıştırmalardan biraz daha zor olabilir. Bu nedenle çocuğu zorlayabileceğini düşündüğümüz kısımları uzaylılar temasında hazırlayarak eğlenceli ve ilgi çekici hâle getirdik.

Aklınızda Bulunması Gerekenler

Alıştırmalarda amacınız, çocuğun yüzde seksen civarında doğru cevap vermesi olmalıdır.

Çocuğun zorlandığı alıştırmalarda destek olmaya özen gösterin. Çünkü devamlı olarak yanlış cevap vermek, okuma becerilerini geliştirmeyecektir. Hatta devamlı yanlış yapmak, okuma hevesini söndürebilir. Bu yüzden çocuğu çok zorlayan alıştırmaları en sona bırakmaya özen gösterin.

Eğer çocuğunuzun bir alıştırmada daha çok desteğe ihtiyacı olduğunu düşünüyorsanız, o alıştırma için kendiniz daha çok örnek üretebilirsiniz. Ayrıca doğru cevabı bulmaları için onlara ipucu verebilirsiniz. Örneğin, eğer alıştırmada “kurabiye” kelimesinin ilk harfi ile başlayan bir kelime bulmak gerekiyorsa, önce “kurabiye” kelimesinin “k” harfi ile başladığını bulmasına yardımcı olun, sonra kendiniz “k” harfi ile başlayan örnekler verip ondan da bir kelime bulmasını isteyin. Hâlâ zorlanıyorsa, “k” harfinin yanına bir sesli harf koyun (örneğin, ke), bu şekilde başlayan kelimelere örnek verin (örneğin kedi, keman, keçi), sonra da ondan bir kelime bulmasını isteyebilirsiniz. Böylece alıştırmayı daha basitleştirmiş olursunuz. Ama alıştırmadaki her madde için bu derece yardım etmeniz gerekiyorsa bu, çocuğunuzun ilgili alıştırma için hazır olmadığını gösterir. Böyle bir durumda bir önceki alıştırmalara dönmek çocuğunuz için daha uygun olabilir.

>>> · >>> · >>> **Oyun Hâline Getirin,** <<< · <<< · <<< **Eğlenmesini Sağlayın**

Her çocuğun ilgi alanı ve okuma seviyesi farklı olduğu için onlara bazı alıştırmalar sıkıcı veya yorucu gelebilir. Bu alıştırmaları tamamen atlamak yerine, onları daha eğlenceli hâle getirmeyi deneyin.

Örneğin, kâğıttan balıklar kesip, bunları renklendirip her birine bir ataş takın. Bir mıknaş bir ipe tutkal yardımıyla yapıştırın. Bu ipe, bir sopanın ucuna bağlayın. Böylece bir balık tutma oyunu elde edebilirsiniz! Çocuktan, her balığı tutmadan önce bir soru çözmesini istediğinizde alıştırmaları daha hevesli bir şekilde yapacaktır.

Dilerseniz, çocuğun seveceği başka oyunlar bularak veya yaratarak, öğrenirken eğlenmesini sağlayabilirsiniz.

Fonolojik Farkındalık

Bir çocuğun okumayı öğrenmesinde en çok fonolojik farkındalık, yani ses farkındalığı becerileri yardımcı olur. Fonolojik farkındalık becerilerine yoğunlaşarak çalışmalar yapıldığında, çocuklar okumayı daha rahat öğrenir⁸.

>>> · >>> · >>> Peki, Fonolojik Farkındalık nedir? <<< · <<< · <<<

Fonolojik farkındalık, konuştuğumuz kelimelerin aslında daha küçük parçalardan, yani **seslerden** oluştuğunun farkında olmaktır. Bir diğer deyişle, dilin hecelerden ve seslerden oluştuğunu anlamaya “fonolojik farkındalık” denir.

Örneğin, “ayı” kelimesi üç sestten oluşur: [a] sesi, [y] sesi ve [ı] sesi.

Kelimelerin seslerden oluştuğunu kavradıktan sonra bu sesleri harflerle eşleştirmek çocuklar için kolay hâle gelir.

>>> · >>> · >>> Türkçe bakımından değerlendirecek olursak: <<< · <<< · <<<

Türkçe konuşan çocuklar bu açıdan, başka dilleri konuşan çocuklardan daha şanslıdır⁹.

Türkçenin yazıldığı gibi okunmasından dolayı, çocuklar kelimelerin seslerden oluştuğunu kolaylıkla fark eder¹⁰. Yine de, fonolojik farkındalık konusunda çocuklara destek olmak, okumayı öğrenme sürecini kolaylaştırır¹¹.

Fonolojik farkındalık becerilerinin üç seviyesi vardır.

>>> · >>> Kelimeler, heceler ve sesler¹². <<< · <<<

Çocuklar, duydukları konuşmaların kelimelerden oluştuğunu çok küçük yaşta fark ederler. Bu kelimelerin hecelerden oluştuğunu anlamaları da yine erken yaşta gerçekleşir; fakat seslere hâkim olmaları okul çağını bulabilir. Bu noktada çocukların ses bilgisini geliştirmek için sesleri tanımalarını, kelimeleri seslere bölmelerini, sesleri birleştirerek kelimeler üretmelerini ya da var olan kelimelerde seslerin yerlerini değiştirmelerini gerektiren çeşitli alıştırmalar yapılabilir.

Bu kitaptaki alıştırmalar, Kartal ve Terziyan’ın (2016) araştırma verileri temel alınarak hazırlanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, fonolojik farkındalık alıştırmalarının Türkçe konuşan çocuklar için zorluk sırası aşağıdaki gibi bulunmuştur.

DİKKAT!

Bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmak çok önemlidir. Eğer bu kitapta belirlenen zorluk sırası birlikte çalıştığınız çocuk için geçerli değilse; alıştırmaları yapacak çocuk için en uygun olduğunu gözlemlediğiniz sıralamayı oluşturup takip edin.

1. Hece bölme
2. Hece birleştirme
3. Hece atma
4. İlk ses tanıma
5. İlk ses üretme
6. Son ses tanıma
7. Son ses üretme
8. Ses kaynaştırma
9. Ses bölme
10. Ses atma

Fonolojik farkındalık çalışmaları hakkında notlar:

• **Ses** ve **harf** farklı kavramlardır. Bu iki kavramı ayırt edebilmenin yararları akademisyenler tarafından kanıtlanmıştır. Sesli harfleri ("a", "e", "ı", "i", "o", "ö", "u" ve "ü") sadece ses olarak söylemek kolaydır, çünkü sesli harflerin **sesleri** harf isimleriyle **aynıdır**. Sessiz harfler ise daha zordur. Mesela, "b" harfinin ismini söylediğimizde aslında "be" diyoruz. Burada, "b" harfini sadece ses olarak söylemek için "e" **demememiz** gerekiyor.

• Bu kitapta, eğer " " (tırnak işaretleri) kullanılıyorsa, **harf ismi okunacak** anlamına gelmektedir. Eğer [] (köşeli parantezler) kullanılıyorsa, **ses söylenecek** anlamına gelmektedir.

• Örnek: "b" → "be" harfi.
• [b] → [bı] sesi ("e" harfi söylenmeyecek) → [b] sesini "e" harfi olmadan söylemek biraz zor. Bu yüzden sessiz harfleri ses olarak telaffuz etmeniz gereken alıştırmalarda [ı] sesini (kısa tutmak suretiyle) kullanabilirsiniz.

Örneğin [k] sesini [kı], [z] sesini [zı] şeklinde. Ancak bu sesleri **harf** olarak söylemeniz gerektiğinde "e" harfini kullanmanız gerekir.

Örneğin "k" → "ke" harfi, "z" → "ze" harfi.

Fonolojik farkındalık becerileri her çocuk için farklılık gösterebilir fakat çocukların genel gelişimleri dikkate alınarak, bu kitaptaki alıştırmalar üç seviyeye ayrılmıştır.

- Seviye 1: Heceleme alıştırmaları
- Seviye 2: İlk ve son ses alıştırmaları
- Seviye 3: Zor ses alıştırmaları

>>> · >>> · >>> Seviye 1: Heceleme Alıştırmaları <<< · <<< · <<<

Kelimelerin **hecelerden** oluştuğunu fark etmek çok önemlidir. Çocuklar ancak kelimelerin küçük parçalardan oluştuklarını anlamaya başladıklarında harfleri bir araya getirerek kelime oluşturabilirler. Okuyamadıkları kelimeleri hecelerine böldüklerinde, adım adım daha rahat okuyabilirler.

Mesela çocuk, “cumhuriyet” kelimesini okumakta zorlanıyorsa, bu kelimeyi **cum-hu-ri-yet** gibi hecelerine bölerek daha rahat okuyacak ve kelimeyi tanıması kolay olacaktır. Ama bu kelimeyi **cu-m-hur-iy-et** diye yanlış heceleyerek okumayı denerse akli karışır ve kelimeyi tanımayabilir. Heceleyerek okumak, özellikle bilmedikleri kelimelerle karşılaştıklarında çocuklara çok yardımcı olacaktır.

Türkçe’de heceler çok belirgindir. Yazıldığı gibi okunmayan bir dilde (İngilizce, Fransızca gibi) heceleme öğrenmek çok daha zordur. Bu dilleri konuşan çocuklar heceleme, Türkçe konuşan çocuklardan daha geç öğrenirler. Heceleme aşaması kolay bir aşama olacağı için, fonolojik farkındalıklarını (ses farkındalıklarını) artırmak ve okuma becerilerini geliştirmeye başlamak için uygun bir aşamadır.

Bu seviyede, çocuğa önce **heceleme**yi, sonra heceleri **birleştirme**yi, son olarak da hece konusunu iyice pekiştirmek için ona kelimelerden heceleri **atmayı** öğreteceğiz.

Dikkat Etmeniz Gereken Noktalar:

- Bu alıştırmalar, bir oturuşta saatlerce üzerinde çalışılmak üzere hazırlanmamıştır. Bir oturuşta en fazla **45 dakika** boyunca çalışın. Çocuğu daha uzun süre çalıştırıp zorlamak veya bunaltmak istemiyoruz.

- Çocuğa alıştırma sırasında destek verin. Eğer çocuk, alıştırmanın yarısını veya yarısından fazlasını yanlış yapıyorsa **durmanız** gerekir; kafası karışmış veya alıştırmayı anlamamış olabilir. Önce ne yapması gerektiğini tekrar anlatmayı ve bol bol örnek vermeyi deneyin. Hâlâ yarısını veya yarısından fazlasını yanlış yapıyorsa, alıştırma ona çok zor geliyor demektir. Bu durumda önceki alıştırmalara geri dönün. Burada önemli olan, çocuğa yanlış bir şeyler öğretmemek.

• Eğer çocuğun bu bölümdeki alıştırmalarda genel başarı oranı %80 (yani on sorudan sekizini doğru cevaplamış) ise, birinci seviyeyi başarıyla tamamlamış demektir. Bu durumda bir sonraki seviyeye geçebilirsiniz.

• Alıştırmaları daha eğlenceli hâle getirmek için hikâyelerle birleştirdik. Hikâyeleri dümdüz okumak yerine abartılı bir şekilde, farklı karakterler için farklı vurgular yapmaya çalışarak okumanız çocuğun dikkatini kitaba yönlendirecek ve ilgisini daha çok çekecektir.

• Bazı alıştırmalarda çocuğun resim çizmesi istenmektedir. Burada çocuğun zihninde oluşan resmi çizmesini bekliyoruz. Esas amacımız, eğlenerek öğrenmesini sağlamak. Çocuk, alıştırmalara sözlü olarak doğru cevabı verdikten sonra, resimleri nasıl çizdiği önemli **değildir**; çünkü çizim becerilerini değil, okuma ve anlama becerilerini değerlendiriyoruz. Amaca yönelik önemli olan, çocuğun sıkılmasını ve alıştırmalardan soğumasını engellemektir.

Bu Seviyedeki Alıştırmalar:

• **Hece bölme alıştırmaları:** Çocuk bu aşamada, kelimeleri hecelerine nasıl ayıracağını öğrenecek. Örneğin, “**zaman**” sözcüğü **za-man** olmak üzere iki heceden; “**çaydanlık**” sözcüğü ise **çay-dan-lık** olmak üzere üç heceden oluşur. Bir sözcükte kaç tane **sesli harf** varsa o kadar hece olduğunu söylemek mümkündür. Çocuktan bir kelimeyi hecelerine veya parçalarına bölmesini isterseniz, tam olarak ne demek istediğinizi **anlamayacaktır**. Bu yüzden, bu kitapta hece kavramı **alkış oyunu** üzerinden tanıtılır ve bol bol örnek yapılarak anlatılmaya çalışılır.

• **Hece birleştirme alıştırmaları:** Bu aşamada çocuklar heceleri birleştirip yeni bir kelime oluşturmaya çalışacak. Bu alıştırmaların bazılarında hecelerden biri **resim**, diğeri **sözlü** olarak verilecektir. Bazılarında ise iki hece de sözlü olarak verilecektir. Bu iki tür alıştırma için ileriki sayfalarda bol bol örnek ve detaylı yönlendirmeler bulunmaktadır.

İki hece de sözlü olarak verildiğinde hecelerin arasında duraksamaya özen gösterin.

• **Hece atma alıştırmaları:** İlk seviyenin son aşamasında, çocuk kelimelerden hece atmayı öğrenecek. Mesela, “**ayna**” kelimesinden **na** hecesini atıp **ay** hecesini elde etmek gibi. Hece atma alıştırmaları bu seviyedeki en zor alıştırmalardır, çünkü bu alıştırmalar çocuğun **hafıza** becerilerini iyice zorlar. Hafıza becerilerini geliştirmek, okumayı daha rahat öğrenebilmesi için çok önemlidir.

HECE
BÖLME

Elif ve Ömer

Elif, annesi ve kardeşi Ömer'le kütüphaneye gittiği için çok mutluydu. Annesi ve kardeşi, masal kitabını sesli bir şekilde okuyan kütüphanecinin etrafında oturan kalabalığa katılmışlardı.

Elif ise kitap reyolları arasında dolaşıyordu. Nasıl bir kitap istediğine karar veremeyen Elif, bir kütüphaneciye sormaya karar verdi. "Affedersiniz bana yardımcı olabilir misiniz?" diye sordu. Kütüphaneci gülümsedi, "Tabii ki. Nasıl yardımcı olabilirim sana?" diye karşılık verdi. Elif, "Ben bir kitap arıyorum ama ne aradığımı tam olarak bilmiyorum. Eğlenceli olursa çok sevinirim." dedi. Kütüphaneci elini çenesine götürdü. "Aslında bir kitap geliyor aklıma," deyip raflara bakmaya başladı. "Ah buldum sonunda!" dedi ve heyecanla bir kitap çıkardı.

SES FARKINDALIĞI

Okuma Güçlüğüne Yönelik Alıştırmalar-1

Treysi Terziyan - Stefani Terziyan

Resimleyen: Gül Sarı

“Okuma Güçlüğü” serisi, okumayı öğrenmeye yeni başlayan **okul öncesi çocuklara**, **disleksi** ile mücadele edenlere ve okumaya isteksiz çocuklara yardımcı olmak için özel olarak hazırlandı.

Serinin ilk halkasını oluşturan *Ses Farkındalığı*, okuma becerileri alanında dil ve konuşma terapistleri, ebeveynler ve öğretmenlere kılavuzluk ediyor; çocukları okuma serüveninde yalnız bırakmıyor.

Eğitim, dil bilimi, dil bozuklukları, gelişimsel psikoloji gibi disiplinleri harmanlayan kitap; ses ve sembol ayrımalarında farkındalık kazandıran görsel, işitsel ve yazınsal etkinlikler sunuyor. “Okuma güçlüğü nasıl tanılır?” ve “Fonolojik farkındalık nedir?” sorularına yanıt verirken, kitabın nasıl ve ne amaçla kullanılacağına dair de bir kılavuz içeriyor.

Harfler ve sesler arasındaki ilişkiyi temel alan oyunlardan eğlenceli etkinliklere, hece alıştırmalarından okuma parçalarına pek çok pekiştirmeye yer veren kitap, hem eğlendiriyor hem öğretiyor!

